

Анализа ефеката прописа

Програма подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за женско предузетништво у 2023. години

ПРИЛОГ 2:

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

- 1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Министарство привреде прати стање у области женског предузетништва и у сарадњи са UNWOMEN, у периоду 2010-2012, учествовало је у изради Полазне студије о предузетништву жена у Србији. Тенутно је у току израда друге студије, под називом Предузетништво жена у Србији-десет година касније. Према анализи стања женског предузетништва, у периоду између 2011. и 2021. године, дошло је до повећања удела жена у укупном броју предузетника (рачунајући и регистроване предузетнице и особе које су истовремено (су)власници и главни заступници привредних друштава) са 28,1% на 31,2% . Према последњим подацима НСЗ на евиденцији незапослених лица налази се 281.219 жена или 55,2% од укупног броја незапослених. Према анкети о радној снази Републичког завода за статистику, стопа незапослености жена је 12,1% у поређењу са стопом незапослености код мушкараца која износи 10,2%. Стопа неактивности код жена је чак 53%, која је знатно већа него стопа неактивности код мушкараца која износи 37,1%. Према подацима АПР-а и истраживању узорка, жене предузетнице су незаступљеније у прерађивачкој делатности, трговини, ИТ сектору, стручним, научним и техничким делатностима, угоститељству. Када говоримо о пословном профилу жена предузетница и даље су најзаступљенија микро предузећа, али је повећан и удео малих предузећа. Полазећи од наведених података Министарство привреде трећу годину за редом спроводи посебан програм подршке женама предузетницама кроз који се подстиче samozapošljavanje жена и то како у производним тако и у услужним делатностима. Кроз наведени програм се омогућава да предузетница понуди као средство обезбеђења кредитних средства ручну залогу на опреми, која се набавља средствима овог програма, што је додатни подстрек женама да конкуришу по овом програму, јер доста њих нема имовину уписану на своје име коју би понудиле као средство обезбеђења. Такође, како би се подстакло даљи развој и конкурентност жена предузетница које на тржишту послују већ дужи низ година као и подстакло њихово веће учешће на међународном тржишту, које тренутно износи 5,7% у укупној заступљности на свим тржиштима, Министарство привреде у 2023. години, кроз наведени програм планира да подржи све жене предузетнице без обзира на годину оснивања.

У периоду 2021-2022. година кроз овај Програм реализована су следећа средства:

Година	Опредељена буџетска средства	Број одобрен их захтева	Укупна вредност инвестиција	Одобрена бесповратна средства	РСД		
					Број одобрени х захтева - Жене	Укупна вредност инвестиција- Жене	Одобрена бесповратна средства - Жене
2021.	100.000.000,00	100	277.772.510,41	100.047.759,35	74	203.726.624,52	72.908.820,48
2022.	100.000.000,00	98	303.288.118,07	108.436.605,42	64	191.473.833,48	67.707.125,91
Укупно	200.000.000,00	198	581.060.628,48	208.484.364,77	138	395.200.458,00	140.615.946,39

Значајно је напоменути да се поред наведеног програма финансијске подршке женама предузетницама, спроводи и програм нефинансијске подршке (Програм стандардизованог сета услуга) кроз који се женама пружа бесплатна обука за започињање пословања, консалтинг услуге и менторинг. У пружање овог вида нефинансијске подршке укључено је 17 АРРА. Према подацима из 2021. године обуку за започињање пословања прошло је 1374 жене, менторинг је прошло 45 жена предузетница, а 843 жене су прошле остале обуке. АРРА су укључене у спровођење овог програма финансијске подршке тако што спроводе теренске контроле приликом којих региструју да ли је корисник наменски употребио додељена средства по Програму или не.

- 2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности која је покривала период 2015-2020, обухватала је мере подршке женском предузетништву, а у плану је израда нове стратегије, која ће, такође, дати посебан акценат и осврт на развој женског предузетништва. Поред тога, Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године^[1] утврђује свеобухватне мере у циљу подршке женском предузетништву, превазилажења родног јаза и остваривања родне равноправности као предуслова за развој друштва и побољшање свакодневног живота жена и мушкараца, девојчица и дечака у Републици Србији.

Процес родно одговорног буџетирања, који Република Србија спроводи од 2015. године, у складу са Законом о буџетском систему и Законом о родној равноправности, унапредио је подршку женском предузетништву, јер су принципе родне равноправности у планирање мера и програма увеле кључне институције, попут Министарства привреде, Министарства

^[1] <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/usvojena-strategija-za-rodnu-ravnopravnost-od-2021-do-2030-godine/>.

без портфеља за иновационо предузетништво, Канцеларије за јавне набавке, Фонда за иновационо делатност, Министарства за заштиту животне средине и др.

3) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

Током спровођења Програма у претходне две године, имали смо коментаре жена предузетница да им је сложена процедура конкурисања као и да нису довољно обавештени о Програму. С тим у вези у 2023. години планирамо да кроз Програм стандардизованог сета услуга обезбедимо женама предузетницама саветнике који ће их упознати са процедурама конкурисања и помоћи им око конкурисања по Програму. Такође, спровешће се и мере како би се повећала видљивост Програма у општој популацији предузетница.

4) Која промена се предлаже?

Полазећи од стања у области женског предузетништва, а које је детаљно приказано у тачки 1) ове анализе, као и потребе да се подрже и жене предузетнице које послују дужи низ година на тржишту, предложили смо знатно већи износ подстицајних средстава из буџета за спровођење овог програма у 2023. години.

Како би се жене још више стимулисале да започну своје пословање, одлучили смо да кроз Програм одобравамо 40% бесповратних средстава односно 50% за предузећа у најнеразвијенијим општинама 4. групе развијености али и у општинама 3. групе развијености, што ће допринети и равномернијем регионалном развоју.

Имајући у виду да су у подршку у 2023. години укључене и жене предузетнице које послују већ дужи низ година на тржишту, те да је неопходно да им се пружи подршка за њихов даљи развој, кроз овај програм омогућава се и куповина пословног/производног програма женама предузетницама регистрованим до 2020. године а које имају минимум 5 запослених. Такође, према анализама, жене предузетнице немају имовину на своје име, што им отежава долазак до финансијских средстава, јер не могу ту имовину да заложу као средство обезбеђења, па се кроз овај програм омогућава решавање тог проблема.

Повећан је износ текућег одржавања које се финансира овим програмом, у односу на претходне две године, јер се прати раст цена на тржишту. Програмом за 2023. годину планира се подршка делатностима које нису подржане у 2022. години, као што су: примарна пољопривредна производња, грађевинарство, у делу изградње, транспорт и саобраћај, финансијске услуге, услуге маркетинга, консултантске услуге, услуге истраживања тржишта, испитивања јавног мњења и делатности изнајмљивања, рентирања и самоуслуживања, јер се бележи знатно учешће жена у овим делатностима а нарочито је јер је примећен пораст жена предузетница у грађевинској и саобраћајној делатности.

У Програму за 2023. годину дефинисано је да је каматна стопа у складу са каматном стопом из Програма Фонда важећим на дан доношења ове уредбе. Имајући у виду да је

већ извршена промена (повећање) каматне стопе у Програму Фонда за 0,5% очекује се већ за ту вредност и промена (повећање) стопе у Програму за 2023. годину .

На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Промене у Програму за 2023. годину ће утицати на: микро и мала привредна друштва и предузетнике (у даљем тексту: ММПП) у власништву жена, Фонд за развој Републике Србије и Министарство привреде.

Промене у Програму за 2023. годину ће утицати директно на крајње кориснике односно ММПП у власништву жена у смислу да ће ММПП у власништву жена имати још боље услове и могућност да започну своје пословање као и да ће се омогућити даљи развој пословања предузетница које послују дужи низ година. По Програму за 2023. годину очекује се већи број захтева што ће утицати на обим посла и активности Министарства привреде и Фонда за развој.

- 5) Какво је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Република Србија је укључена у процес усклађивања са политиком ЕУ за МСП кроз спровођење принципа из документа ЕУ Акта о малим предузећима у оквиру којих је и принцип који се односи на женско предузетништво. У спровођење Акта о малим предузећима укључене су и друге државе Западног Балкана и Турска, па Србија има могућност да сагледа које активности спроводе друге земље по питању подстицања женског предузетништва.

ПРИЛОГ 3:

Кључна питања за утврђивање циљева

- 1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Општи циљ Програма је подстицање развоја предузетништва и одрживог економског развоја.

- 2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доводе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Промена Програма треба да доведе до значајније подршке предузетништву жена, повећања броја привредних субјеката и подстицања запошљавања.

- 3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Посебан циљ овог програма "Подршка предузетништву жена" усклађен је са мером 1.4. Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године, која има за циљ да смањи родни јаз у предузетништву, повећа учешће жена у предузетништву која је резултат прилике/шансе на тржишту, олакша излазак из неформалне економије, повећа приступ информацијама, знању, капиталу, ресурсима финансијске и нефинансијске подршке, повећа приходе, профитабилност, одрживост и стопу преживљавања бизниса у власништву жена.

У Стратегији за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године у стубу 6. димензија 2 дефинисане су: мера 2 која гласи "Повећати учешће жена, младих и социјалних предузећа у различитим програмима подршке МСПП и мера 3 која гласи "Увести посебне програме подршке за МСПП намењене искључиво за жене, младе и социјално предузетништво. Ова стратегија је истекла 2020. године, али је у припреми нова стратегија за МСПП која ће такође обухватати мере подршке развоја женског предузетништва.

- 4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

1. Раст броја ММПП у периоду 2019-2021. година, са пројекцијом за 2023. годину

Година	2019	2020	2021	2023
Број ММПП	389.035	400.572	403.198	405.214
Раст броја ММПП %	4,2%	2,97%	0,66	0,5%

2. Број одобрених захтева за жене предузетнице

Година	2021	2022	2023
Број одобрених захтева за жене предузетнице	74	64	250

Раст запослених у привредним субјектима који су добили средства", с тим да би наведени показатељ учинка могао да се прати кроз евалуацију, тек након протекла 2 године од доделе бесповратних средстава. Очекиван раст запослених, код привредних субјеката којима буду одобрена средства по Програму за 2023. годину, након протекла две године, износи 120.

ПРИЛОГ 6:

Кључна питања за анализу економских ефеката

- 1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Овај програм је намењен искључиво подршци женама предузетницама па се директне импликације овог програма могу очекивати управо на овој категорији привредних субјеката. Подршка женском предузетништву, утиче на развој целокупног сектора МСПП, па можемо рећи да овај програм има индиректан утицај на раст овог сектора.

Услов у погледу женског власништва смо релаксирали са 51% на 50% како бисмо подржали и велики број фирми у којима су супружници власници до 50%, а жена има управљачку улогу.

Износ за доделу минималних бесповратних средстава је усклађен са Програмом подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању и младе у 2023. години обзиром да по овом Програму могу да аплицирају и жене почетнице у пословању. С обзиром на то да је програм припреман крајем прошле године повећали смо износ максималних бесповратних средстава водећи рачуна о расту трошкова опреме и материјала.

Због значајног проширења дозвољених делатности (транспорт, патронажне сестре, геренто домаћнице, ауто школе и сл.) дозволили смо све врсте возила које служе за обављање делатности, а не само доставна.

У 2023. години, у поређењу са претходне две године, кроз овај програм биће опредељен много већи износ средстава за подршку и подржаваће се микро и мала привредна друштва у власништву жена и жене предузетнице без ограничења у погледу године оснивања. Овим ћемо подржати и дати могућност за даљи развој женама предузетницама које дуже време послују на тржишту. Такође, кроз Програм за 2023. годину омогућиће се већи износ бесповратних средстава и за привредне субјекте из јединица локалне самоуправе разврстане у 3. групу развијености, чиме ће

се омогућити равномернији регионални развој. Како је један од главних проблема жена за добијање подстицајних средстава непостојање имовине на њихово име, те немогућност залагања те имовине као инструмента обезбеђења подстицајних средстава, ми смо кроз овај програм привредним друштвима у власништву жена и женама предузетницама, које су регистроване до 2020. године и које имају минимум 5 запослених омогућили да под повољним условима купе свој производни/пословни простор. Њима се додељује до 12,0 милиона РСД, уколико испуне услове Програма, од чега 4,8 милиона РСД (за неразвијене 6,0 милиона РСД) бесповратних средстава, и 7,2 милиона РСД (за неразвијене 6,0 милиона РСД) кредитних средстава Фонда за развој. Уколико цена простора превазилази 12,0 милиона РСД, они могу конкурисати, додатно код Фонда за развој за Фондов кредит.

У Програму за 2023. годину је дефинисано да за куповину производног и/или пословног простора могу да конкуришу привредни субјекти који су регистровани у АПР-у до 31.12.2020. године али који имају минимум 5 запослених на неодређено и/или одређено време укључујући и предузетницу са стањем на дан 31.12.2022. године, јер се жели пружити овакав додатни вид подршке привредним субјектима који запошљавају више радника. Овај вид подршке ће утицати подстицајно на даљи развој ових привредних субјеката.

У 2023. години, кроз овај програм, одобраваће се већи износ бесповратних средстава 600 милиона РСД, него у претходне две године (100 милиона -2021. године и 100 милиона 2022. године), што ће бити још већи стимуланс женама да покрену своје пословање и што ће утицати на смањење незапослености жена које је и даље веће у односу на мушку популацију.

У 2023. години укључићемо у подршку и додатне делатности као што су: примарна пољопривредна производња, грађевинарство, у делу изградње, транспорт и саобраћај, финансијске услуге, услуге маркетинга, консултантске услуге, услуге истраживања тржишта, испитивања јавног мњења и делатности изнајмљивања, рентирања и самоуслуживања. Овим ћемо омогућити доступност средствима финансирања много већем броју жена предузетница и то и у делатностима у којима се бележи пораст њиховог учешћа као што су грађевина и саобраћај.

Такође, кроз Програм у 2023. години, финансираће се текуће одржавање, адаптација пословног и/или производног простора до износа од 1.000.000,00 динара од укупних средстава за инвестирање, за разлику од претходне две године када се средствима Програма могло финансирати текуће одржавања до износа од 350.000,00 РСД од укупних средстава за инвестирање. Ова промена је извршена како би се пратио раст цена на тржишту и како би се ставорили реални услови да привреднице могу да реализују своју инвестицију.

2) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Поред овог програма који подржава искључиво жене предузетнице, Министарство привреде ће у 2023. години спроводити и друге програме подршке кроз који ће бити

подржани и други привредни субјекти. Кроз ове програме биће подржани како почетници у пословању и млади, тако и привредни субјекти који дуже време послују на тржишту, и то за набавку опреме/алата/машина, доставних возила, за куповину и изградњу објеката, грађевинске радове на објектима, за оперативне трошкове, набавку софтвера, опреме за еколошко пословање. Овим ћемо елиминисати фаворизовање једне групације привредника (жена предузетница).

ПРИЛОГ 7:

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

- 1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

Услов да физичка лица-жене морају бити оснивачи микро и малих привредних друштава је услов који постоји од 2021. године, када се кренуло са спровођењем овог програма. Разлог за постојање овог услова је да се "женским предузећем" сматра оно предузеће где је жена власник са минимум 50% учешћа.

На предлог Фонда за развој повећано је уговорно јемство физичког лица за износ кредита са 500.000,00 РСД на 2.000.000,00 РСД из разлога што јемци са високим личним примањима могу да гарантују и до овог износа, а на тај начин се олакшава женама предузетницама да конкуришу.

- 2) Да ли би и на који начин изабрана опција утицала на тржиште рада и запошљавање, као и на услове за рад (нпр, промене у стопама запослености, отпуштање технолошких вишкова, укинута или новоформирана радна места, постојећа права и обавезе радника, потребе за преквалификацијама или додатним обукама које намеће тржиште рада, родну равноправност, рањиве групе и облике њиховог запошљавања и слично)?

Очекује се да подстицајна средства која се доделе микро и малим привредним друштвима утичу на повећање броја запослених у тим привредним друштвима јер ће иста служити за развој њиховог пословања. У прилог овоме говори формулисање посебног циља Програма "подстицање запошљавања". Остварење овог циља прати се кроз евалуацију Програма две године од доделе бесповратних средстава клијентима.

ПРИЛОГ 9:

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

- 1) Да ли се изабраном опцијом уведе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

У Министарству привреде, Фонду за развој и АРРА ће бити одређени запослени који ће радити на праћењу и спровођењу овог програма. Министар привреде ће, решењем, образовати комисију за доделу бесповратних средстава коју ће чинити чланови из Министарства привреде и Фонда за развој. Фонд за развој ће оперативно спроводити овај програм (примати и обрађивати захтеве, закључивати уговоре са клијентима и, у сарадњи са АРРА, вршити надзор и контролу спровођења Програма, о чему ће редовно извештавати Министарство привреде), о чему ће бити закључен уговор о комисиону између Министарства привреде и Фонда за развој.

- 2) Да ли постојећа јавна управа има капацит за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Постојећи кадровски капацитети могу да испрате спровођење овог програма у 2023. години, али би, свакако, додатно запошљавање кадрова, олакшало рад постојећим запосленим.

ПРИЛОГ 10:

Кључна питања за анализу ризика

- 1) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

Ризик који се односи на могућност да изузетно клијент може поднети захтев за промену намене опреме/возила која је у функцији обављања делатности, се минимализује детаљним разматрањем образложења клијента, нове профактуре и друге пратеће документације.

Током писања овог прелога уредбе, размотрили смо ризик од преноса власничких права привредног субјекта на жену зарад добијања средстава и обезбедили се од овог ризика увођењем подтачке 17 у оквиру тачке 5.2. која гласи да су статусне промене, промене оснивача и промене заступника привредног субјекта извршене пре оглашавања јавног позива за доделу бесповратних средстава по овом програму.

Програмом је, такође, дефинисано да је корисник средстава у обавези да, поред кредита Фонду, врати и одобрена бесповратна средства, у случају да, у периоду до три године од дана закључења уговора о додели бесповратних средстава са Фондом изврши промену оснивача и законског заступника осим у смртним случајевима, случајевима спречености за рад услед теже болести и у изузетним ванредним околностима

